

a trpkost; přitahovala jej tematika tragiky a smrti (písňe *Král duchů* 1815 či *Smrt a dívka* 1817), cítil se být poutníkem bez domova, jenž nikde nenalézá útočiště. Své pocity později výstižně vyjádřil v dopise příteli Kuppelwieserovi (1924): *Cítím se být nejnešťastnějším člověkem na světě. Představ si člověka, jehož zdraví se nechce zlepšit a který ze zoufalství nad tím spíše věc zhorší, než zlepší; nejzářivější naděje se rozplynuly ... hrozí ztráta nadšení, když jdu spát, nedoufám, že se opět probudím...*

S wertherovsky laděnými verši **Wilhelma Müllera** (1794 až 1827) pocítil okamžité souznění. Osobně se neznali, ale přece bylo v jejich osudu něco společného: oba vyšli z chudých poměrů a zemřeli předčasně – Müller však dosáhl proslulosti již během života, stal se věvodským knihovníkem a respektovaným kritikem. Roku 1820 vyšla tiskem první část jeho básnické tvorby pod názvem *Sedm a sedmdesát básní z pozůstalých papírů cestujícího hráče na lesní roh*, obsahující i sbírku *Spanilá mlynářka*; **Zimní cesta** byla uveřejněna až ve druhém svazku z roku 1824.

Na introvertně orientovaném písňovém cyklu začal skladatel pracovat v únoru 1827; po dokončení využil nakladatel Haslinger Schubertovy chudoby – za prvních šest písní zaplatil pouze šest zlatých. Jak neúměrná odměna za jedno z nejgeniálnějších děl písňové literatury! Cyklus se výrazně liší od Schubertovy předchozí tvorby i od melodicky jasné *Spanilé mlynářky*. Hudební vyjádření je zhuštěné, úsporné, někdy až strohé. Melodická linka se pevně přimyká k deklamačním tvarům textu; dává tušit budoucí vývoj písňového stylu, ukazuje snad až k Mahlerovi. Vokální part místy zazáří nádherně vyklenutými motivy a zjasněným výrazem, ale vždy jde jen o vzpomínku či iluzi: vzepětí naděje je pokaždé přehlášeno vědomím kruté skutečnosti, výron energie opadne v rezignaci a zoufalství. Mistrovskou schopností charakterizační ztvárňuje Schubert překvapivě jemné pocitové odstíny. Na miniaturním půdorysu je schopen rozvinout výraz do širokého rozpětí (viz např. *Jarní sen*), většinou se však kontrastně nepovznese nad hladinu tragiky. Nositelem psychologicky výstižné ilustrace je ve velké míře part klavíru, prostoupený zvukomalebnými náznaky.

Obsah písní

Trpké putování s převahou pochodových, ne však povzbudivých, ale osudově temných rytmů zahajuje píseň **Dobrou noc**, která vyznívá jako motto celého cyklu „*Tak cizí, jak jsem přišel, dnes táhnu zase dál...*“. Po vyčítavém napětí **Korouhvičky** poutník hořce pláče nad akordickými kroky klavíru (**Zmrzlé slzy**) a vzrušeně touží po zmizelé lásce (**Ztuhlé srdce**). Ve vzpomínkách se náhle objeví rozkvetlá **Lípa** s šuměním listů a bzučením včel, ale i zde přeruší sladkou melodii jisté obavy. Pomíjivé rozjasnění odnesou vlny dynamicky prudce kontrastní písně **Proud** a zoufalé doufání se ozývá **Na řece. Pohled zpátky** s virtuózním klavírním partem žije mocnými emocemi, které rezignují v úsporné struktuře **Bludičky** a znaveně, občas s citovými vzněty ztrpknou v **Odpočinku**. Následuje jedno z nejkrásnějších zjasnění cyklu – **Jarní sen**, v němž obdivujeme Schubertha-melodika; avšak i tato iluze se octne v uvozovkách temné reality.

A opět kontrast: bolestnou odevzdanost **Samoty** přeruší signály **Pošty** – kdoví, snad nese nějakou zprávu, snad dobrou? **Hlava starce** „... *mně líp by bylo starcem být na této mojí pouti*“ klesne k pasivitě, **Vrána** přece jen rozvíří melodiku k jasnějším polohám. Není **Poslední naděje** už jen výsměchem? **Ve vsi** řinčí řetězy a štěkají psi – přece jen žijí tvorové v samotě poutníka. Nával energie přinese **Ráno v bouři**, ale **Zklamání** evokuje taneční představy v ironickém zkruslení. Tvrdě sděluje **Ukazatel cesty** „... *já však zvolím onu cestu, odkud bych se nevrátil*“. **Krčma** vyznívá téměř s chorální vážností, píseň **Odvalu!** ještě předstírá bojovnost, avšak **Tři slunce** již vše vzdávají „... *ta slunce však mi nepatří, jinému svítí všechna tři ... mně v temnu lépe půjde se*“. Žalostný přízrak otupělého starce – **Flašinetáře** s monotónním motivkem v klavíru znamená konec všeho: cesty i naděje.

Alena Borková

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas, vypnuli mobilní telefony a během koncertu nefotografovali. Po začátku není vstup do sálu umožněn. Změna programu a účinkujících vyhrazena!

Koncert se koná za finanční podpory Jihomoravského kraje

Květinové dary sponzoruje

Zveme Vás na

Klavírní recitál, 6. ab. koncert Komorního cyklu SPH v Besedním domě 25. 4. 2017 v 19:30: **Chopin** Mazurky op. 24 č. 4 b moll, op. 30 č. 3 Des dur, op. 50 č. 3 cis moll a op. 63 č. 3 cis moll, **Sonáta** b moll op. 35, **Balada** g moll op. 23, **Impromptus** op. 36 Fis dur a op. 51 Ges dur, **Scherzo** b moll op. 32; **Eugene Indjic** – klavír

Filharmonie Brno, příspěvková organizace
Komenského nám. 534/8, 602 00 Brno, ☎ +420 539 092 801
www.filharmonie-brno.cz

61.
koncertní
sezona
2016
2017

Pěvecký recitál
Komorní cyklus SPH
5. abonentní koncert
Besední dům
21|3|2017

Filharmonie
Brno Philharmonic

FRANZ SCHUBERT

Zimní cesta (Winterreise) | 75'

písnový cyklus op. 89 (D 911) pro mužský hlas a klavír na básně Wilhelma Müllera

1. Gute Nacht (Dobrou noc)
2. Die Wetterfahne (Korouhvička)
3. Gefrorne Tränen (Zmrzlé slzy)
4. Erstarrung (Ztuhlé srdce)
5. Der Lindenbaum (Lípa)
6. Wasserflut (Proud)
7. Auf dem Flusse (Na řece)
8. Rückblick (Pohled zpátky)
9. Irrlicht (Bludička)
10. Rast (Odpočinek)
11. Frühlingstraum (Jarní sen)
12. Einsamkeit (Samota)
13. Die Post (Pošta)
14. Der greise Kopf (Hlava starce)
15. Die Krähe (Vrána)
16. Letzte Hoffnung (Poslední naděje)
17. Im Dorfe (Ve vsi)
18. Der stürmische Morgen (Ráno v bouři)
19. Täuschung (Zklamání)
20. Der Wegweiser (Ukazatel cesty)
21. Das Wirtshaus (Křčma)
22. Mut! (Odvahu!)
23. Die Nebensonnen (Tři slunce)
24. Der Leiermann (Flašinetář)

Jan Martiník bas

David Mareček klavír

Brněnským koncertem se uzavírá turné obou umělců s programem Schubertovy *Zimní cesty*; probíhalo od 1. března 2017 ve významných kulturních centrech ČR – v Ostravě, Plzni, Praze a Zlíně.

Koncert se koná bez přestávky. Záznam pořizuje Česká televize.

David Mareček a Jan Martiník © Petra Hajska

Basista **Jan Martiník** (1983) vystudoval po maturitě na Matičním gymnáziu v Ostravě operní zpěv na Janáčkově konzervatoři a Gymnázium v Ostravě ve třídě profesorky Elišky Pappové. V roce 2002 získal na Mezinárodní pěvecké soutěži Mikuláše Schneidera-Trnavského v Trnavě Cenu primátora města Trnavy pro talentovaného zpěváka do jednadvaceti let (znovu oceněn 2004), následujícího roku 2. cenu v písňové kategorii Dvořákovy soutěže v Karlových Varech, v roce 2005 na soutěži Hans Gabor Belvedere Wien stipendium na mistrovské kurzy Vereny Kellerové v Laubachu. Téhož roku zvítězil na soutěži v Montrealu, v roce 2006 získal 3. cenu a speciální cenu za nejlepší provedení Čajkovského romance na moskevské soutěži Jeleny Obrazcovové, v roce 2007 se stal finalistou Domingovy soutěže Operalia. V červnu 2009 uspěl v cardiffské rozhlasové soutěži Singer of the World jako vítěz písňové kategorie a finalista operní soutěže – stal se tak prvním Čechem, který se dostal do finále obou kategorií.

Během studií vystupoval v Národním divadle moravskoslezském, od roku 2004 v Národním divadle v Praze; od roku 2008, kdy koncertoval na Pražském jaru, působil v Komické opeře v Berlíně (*Kouzelná flétna, Don Giovanni, Piková dáma, Traviata*). V současné době je členem Státní opery v Berlíně, koncertně zpívá oratorní party a historickou hudbu. Upoutává nejen lahodným nosným basem, ale i sugestivní výrazovostí; intenzivně procítuje skladatelovo sdělení a zároveň udržuje racionální stylový nadhled. Ví, o čem zpívá, a také proto si může dovolit v jednotlivém proudu interpretovat Schubertovu pochmurnou životní výpověď *Zimní cesty* – ovšem za předpokladu kongeniální klavírní spolupráce.

David Mareček (1976) absolvoval jako pianista a dirigent brněnskou konzervatoř u Ivany Stanovské a Evžena Holiše. Ve studiích klavíru pokračoval na Janáčkově akademii múzických umění pod vedením Inessy Janičkové a Jaroslava Smýkala. Účastnil se mistrovských kurzů významných pianistů a pedagogů, jakými jsou Karl-Heinz Kämmerling, Dominique Weber, Peter Lang, Pierre Jasmin a Walter Groppenberger. V roce 1998 obdržel stipendium Nadace Český hudební fond

a o dva roky později s houslistou Jiřím Němečkem získal 2. cenu v mezinárodní soutěži O cenu Leoše Janáčka. Jako sólista a komorní hráč vystupoval v České republice, na Slovensku, v Rakousku, Německu, Francii a Finsku. Sólově hrál s Filharmonií Brno, Moravskou filharmonií Olomouc a Severočeskou filharmonií Teplice. V letech 2003–2015 vyučoval sólový klavír na brněnské konzervatoři, v roce 2007 se stal ředitelem Filharmonie Brno, od února 2011 působí jako generální ředitel České filharmonie.

V roce 2015 nastudoval se světoznámým Jeruzalémským kvartetem Dvořákův *Klavírní kvintet A dur* op. 81, se kterým vystoupil na dvou koncertech v Praze a Brně – a s předními hráči České filharmonie pak na koncertech v Tokiu a Peking; v červnu 2016 ještě také s americkým Doverským kvartetem, vítězem několika prestižních světových soutěží, na Mezinárodním hudebním festivalu 13 měst – Concertu Moraviae.

Franz Schubert (1797–1828) velmi záhy umělecky vyzrál a snad i vzhledem k osudem krátce vyměřené životní pouti tvořil překotně a se spontánní lehkostí. Stál na přelomu dvou kontrastních stylových období – na začátku 19. století vrcholil ještě klasicismus (Beethoven) a současně se rodila romantická opozice vůči němu. Vezmeme-li v úvahu lidové prostředí, v němž se skladatel pohyboval, i jeho zájem o vzkvétající romantickou poezii, zjeví se nám cesta, po níž vykročil, jako zákonitá.

Písnový obor mu umožnil spontánní výpověď na malé ploše a dovolil uplatnit dar svěží melodické invence, již byl obdařen. Podpřel základnou písněvou tvorbu Mozartovy, Beethovenovy, Zelterovy a Reichardtovy dospěl mladý Schubert k výrazné originalitě: historiky je označován za zakladatele romantické písně, a to nejen německé. Prolínání stylů u něj směřovalo postupujícím vývojem k převaze výrazovosti, což ovlivňovalo formu písni (nad strofickými útvary dominovaly útvary prokomponované), tvar vokální linky i stylizaci klavírního partu. Hledal vyvážený poměr linie zpěvní a klavírní; usiloval o rovnováhu mezi objektivním popisem situace a dějů – a vyjádřením jejich niterného prožitku. Význam slova v jeho písni rostl, jeho metrické a zvukové vlastnosti stále více ovlivňovaly jejich hudební strukturu. Klavírní složka se v nich stávala rovnocenným, nezaměnitelným a doslovujícím partnerem – jakákoli orchestrace by změnila podstatu jejich sdělení.

Schubert zanechal na šest set písní, z nichž vynikají písňové cykly *Spanilá mlynářka* op. 25 (1823), *Zimní cesta* op. 89 (1827) a *Labuť* zpěv (1828).

Zimní cesta je v podstatě předsmrtnou výpovědí autora, jenž cítí neodvratnost blízkého konce a intenzivně prožívá svou osamělost. Pocity vydědění v něm však zrály už od dětství. V jedenácti letech byl vstupem do internátu odloučen od matky, na níž citově lpěl, a po její smrti vyvrcholilo neporozumění s přísným otcem vážnou roztržkou. I po formálním smíření v něm tyto události zanechaly pocit odcizenosti. Talentovaný mladík už tehdy vkládal do svých kompozic úzkost